

Jaunimo tarptautinė savanorystė socialinio darbo kontekste

Neringa Paulauskytė

Šiaulių valstybinė kolegija, Socialinio darbo studijų programos absolventė

Šiaulių valstybinė kolegija / Higher Education Institution, Lithuania; Graduate of the Social Work study program

Neringa Povilaitienė

Šiaulių valstybinė kolegija, Socialinio darbo katedros lektorė, socialinių mokslų daktarė

Šiaulių valstybinė kolegija / Higher Education Institution, Lithuania; Lecturer at the Department of Social Work, Doctor of Social Sciences

n.povilaitiene@svako.lt

Anotacija

Straipsnyje išanalizuoti jaunimo savanoriško darbo ypatumai renkantis ir vykdant savanorišką veiklą užsienio šalyse socialinio darbo lauko kontekste. Išnagrinėti mokslo informacijos šaltiniai apie savanorystės pasirinkimo motyvus, tarptautinė savanoriška veikla ir savanorystės sukuriama socialinė nauda. Ištirti vidiniai ir išoriniai motyvai, skatinantys savanorius rinktis savanorišką veiklą užsienio šalyse, išnagrinėta gaunama socialinė nauda, atliekant tarptautinę savanorišką veiklą, ir atskleisti iššūkiai savanoriams, vykdant tarptautinę savanorišką veiklą.

Tyrimo metodai: buvo atliktas kokybinis tyrimas siekiant ištirti jaunimo tarptautinę socialinio darbo savanorystę. Kaip duomenų rinkimo metodas panaudotas struktūruotas interviu, tyrimo duomenims apdoroti panaudotas kokybinės turinio analizės metodas.

Tyrimo imtis: atlikto tyrimo metu apklausti 6 savanoriai.

Reikšminiai žodžiai: jaunimo tarptautinė savanorystė, altruizmas, savanoriška veikla.

Youth international volunteering in the context of social work

Summary

The article analyzes the peculiarities of youth voluntary work when choosing and carrying out voluntary activities in foreign countries in the context of the field of social work. The sources of scientific information about the motivations for choosing volunteering, international volunteering activities and the social benefits created by volunteering have been examined. The internal and external motives that encourage volunteers to choose voluntary activities in foreign countries have been investigated, the social benefits of international volunteering have been clarified and the challenges of volunteers in international volunteering have been revealed.

Research methods: a qualitative study was conducted in order to investigate youth international social work volunteering. Structured interview was used as a data collection method, qualitative content analysis method was used to process the research data.

Research sample: 6 volunteers were interviewed during the research.

Keywords: youth international volunteering, altruism, volunteering.

Įvadas

Tyrimo aktualumas ir problematika. Savanoriška veikla dažnai apibūdinama, kaip ne pelno siekianti veikla, bet kiekvienas jaunas žmogus, atlikdamas savanorio darbą, gauna žymiai daugiau patirties ir įgyja naujų įgūdžių (Kurapkaitienė, 2019). Pagal 2018 metų Gallup statistinius duomenis pasauliniu mastu net 1 milijardas žmonių teigė, kad atliko savanorišką veiklą įvairiose pasaulio organizacijose. Indonezijoje ši veikla yra labiausiai išvystyta, ten net 53 procentai visų šalies gyventojų užsiima savanorišku darbu. Šita veikla vystosi įvairiais tempais, vienoje šalyse pastebimos senos savanoriavimo tradicijos, kitose – dar menkai išvystytos arba jos dar tik pradeda susiformuoti.

Europos Sąjungos jaunimo tarpe lyderiauja Airija, kurioje savanorišką veiklą vykdo net 42 procentai jaunų žmonių, tuo metu Lietuva tik 20-je vietoje, čia savanoriška veikla užsiima vos 23 procentai jaunimo (The 2018 World's most generous countries report, 2018).

Savanoriška veikla yra būdas išsakyti savo nuomonę, parodyti savo požiūrį ir aktyvią veiklą visuomenėje, kuriant santykius su kitais bei gyvenimą tokį, kokį norima matyti (Kurapkaitienė, 2019). Savanoriška veikla yra analizuojama kaip socialinis reiškinys, turintis stiprius ryšius su socialinių paslaugų teikimu tiek Lietuvoje, tiek ir kitose šalyse. Savanorystė gali būti įvairių formų – vietinė, nacionalinė ir tarptautinė savanorystė, specializuoti renginiai, trumpalaikė ir ilgalaikė veikla, skirta konkrečių amžiaus grupių atstovams. Kiekvienas formatas turi savų privalumų, todėl svarbu pasirinkti ne tik temą, bet ir formatą, atitinkantį savanorių poreikius. Savanoriška veikla yra pilietiškumo forma, kuria asmuo parodo savo pilietiškumo lygį, norą aktyviai dalyvauti visuomeniniame gyvenime. Tai veiksnys, kuris prisideda prie socialinio naudingumo, bendrų žmogaus gebėjimų ir kelio, atveriančio naujas galimybes (Jurgilaitė, 2020).

Dauguma tyrėjų teigia (Vaicekavičienė, 2022; Jurgilaitė, 2020; Kurapkaitienė, 2019 ir kt.), kad socialinis darbas prasidėjo iš savanorystės. Jurgilaitė (2020) mano, kad svarbiausios socialinio darbo ištakos yra: žmogaus praktinė veikla, žmogaus socialumas, labdara ir rūpestis. Socialinio darbuotojo karjera neatsiejama nuo savanorystės. Kurapkaitienė (2019) atskleidžia, kad socialinis darbas atsirado iš savanoriškos veiklos Lietuvoje ir kitose pasaulio šalyse, o daugelyje socialinio darbo sričių dominavo savanoriai, kol šios sritys nebuvo vadinamos socialinėmis paslaugomis. Reikia paminėti, kad savanorystė dažnai tapatinama su altruizmo samprata. Šie terminai yra glaudžiai susiję vienas su kitu ir dažnai vartojami socialiniame darbe – tiek altruizmas, tiek savanorystė orientuojasi į besąlygišką rūpinimąsi visuomenės gerove, savo laiko aukojimą, bet ne dėl savo asmeninės naudos. Savanoriai dalyvauja veikloje, kurios profesionalūs socialiniai darbuotojai negali įgyvendinti dėl išteklių stokos, kaip veiklos asistentai, pvz., stovyklų, dienos centrų veiklose (Jurgilaitė, 2020).

Savanorystės tema aktuali ne vien praktiniu, bet ir moksliniu aspektu. Tirti savanorių motyvuojančius veiksnius yra itin aktualu, nes besikeičiančioje visuomenėje nuolat atsiranda vis naujų tendencijų, gerų patirčių. Dabar savanoriai dažnai įvardija kelias naudingas patirtis: savanoriška veikla yra galimybė įgyti naujų specifinių žinių, ateityje lengviau įsilieti į darbo rinką, pasidalinti su kitais žmonėmis savo turimomis žiniomis ir patirtimi (Paplauskienė, 2021). Lietuvos savanorių veiklos motyvus vietinėje ir tarptautinėje savanoriškoje veikloje tyrinėjusi Kurapkaitienė (2019) teigia, kad savanorių motyvai priklauso nuo įvairių savanorystės formų. Autorės nuomone, savanoriaujant jaunimui yra svarbus altruizmas, t. y. pagalba kitiems. Pagrindiniai motyvai, dėl ko jaunimas pasirenka tarptautinę savanorystę, yra permainų bei iššūkių poreikiai, nauja kultūrinė patirtis. Į tarptautinį savanoriavimą jaunimas žiūri kaip į puikią galimybę suplanuoti ateitį, nes dauguma jaunimo savanoriauti išvyksta tik dėl to, kad galėtų apmąstyti savo ateities planus. Lietuvos mokslininkų tyrimai, publikuoti pastarųjų metų straipsniuose savanorystės temomis, praplečia tyrimo objekto ribas (Kurapkaitienė, 2019).

Savanoriavimas įgyvendinant socialinę politiką yra aktyviai nagrinėjamas mokslininkų iš Slovakijos (Brozmanova, Stachon, 2012) ir Čekijos (Frič, Pospíšilova ir kt., 2010). Tarptautinės savanorystės mechanizmus plačiai išanalizavo Wearing ir Grabowski (2019). Balderas-Cejudo, Patterson (2023) akcentuoja kultūrinės įvairovės reikšmę tarptautinėje savanorystėje. Springer leidykla kiekvienais metais išleidžia 5-7 žurnalo „*Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organization*“ numerius, tai yra reikšminga pagalba jaunesiems mokslininkams, kurie siekia įsitraukimo į tarptautinius savanorystės tyrimus.

Probleminiai tyrimo klausimai: Kokie vidiniai, išoriniai motyvai skatina savanorius rinktis tarptautinę savanorystę? Kokią naudą gauna savanoriai iš savanoriškos veiklos? Su kokiais iššūkiais savanoriškoje veikloje susiduria savanoriai?

Tyrimo objektas – tarptautinis savanoriškas socialinis darbas.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti jaunimo savanoriško darbo ypatumus, renkantis ir vykdant savanorišką veiklą užsienio šalyse socialinio darbo kontekste.

Tyrimo uždaviniai:

1. Atskleisti jaunimo tarptautinės socialinio darbo savanorystės pasirinkimų motyvų ir savanoriškos veiklos ypatumų teorinį kontekstą.
2. Pateikti vidinius ir išorinius motyvus, skatinančius savanorius rinktis savanorišką veiklą užsienio šalyse.
3. Išnagrinėti gaunamą socialinę naudą, atliekant tarptautinę savanorišką veiklą.
4. Atskleisti savanoriams kylančius iššūkius, vykdant tarptautinę savanorišką veiklą.

Tyrimo metodai: mokslinių šaltinių ir dokumentų analizė, struktūruotas interviu, kokybinė turinio analizė.

Teoriniai tyrimo pagrindai

Savanoriška veikla – apibrėžta Lietuvos Respublikos savanoriškos veiklos įstatyme¹ kaip asmens neatlygintinai atliekama visuomenei naudinga veikla, kurios sąlygos nustatomos savanorio ir šios veiklos organizatoriaus susitarimu. Savanoriška veikla apibrėžiama kaip ne pelno siekianti veikla, įskaitant vietines ir nacionalines pastangas, taip pat dvišalius ar tarptautinius projektus, kurie veikia tarpvalstybiniu mastu. Nepriklausomai nuo religijos, politinių įsitikinimų, amžiaus ar sveikatos, kiekvienas turi galimybę panaudoti savo talentus ir patirtį, išmokti naujų įgūdžių, susirasti naujų draugų, įsitraukti į darbą ir pakeisti savo socialinį gyvenimą (Daugėlienė, 2021).

Lietuvos Respublikos savanoriškos veiklos įstatymas (2011) reglamentuoja savanorišką veiklą pagal šiuos principus: 1) *visuomenės ir individų interesai (pilietiškumas)*. Dalyvavimas savanorystėje suteikia asmenims galimybę aktyviai prisidėti prie visuomenės gerovės kūrimo ir skatina asmeninę saviraišką bei savanorystę; 2) *bendradarbiavimas* – savanorystė grindžiama abipusiu savanorių ir savanorystės organizatorių bendradarbiavimu, siekiant suderinti savanorių ir savanorystės organizatorių poreikius ir galimybes; 3) *universalumas ir lankstumas* – savanoriška veikla gali būti vykdoma daugelyje socialiai naudingos veiklos sričių. Savanorių organizatoriai ir savanoriai gali susitarti dėl įvairių savanorystės formų ir metodų arba juos keisti.

Pripažįstant, kad savanoriai yra pagrindinis šaltinis kuriant viešąsias gėrybes, sukūrus tinkamus valdymo mechanizmus jų dalyvavimui organizacijose padidės jų nauda (Sablina, Trusevich, 2019). Pasak Toner ir kt. (2018), savanoriu gali tapti bet kuris suaugęs, protingas ir atsakingas žmogus, priklausomai nuo savo sugebėjimų, psichinės sveikatos, turimo laiko ir kompetencijos lygio. Taigi, savanoriu gali tapti kiekvienas, norintis padėti kitų gerovei. Paprastai manoma, kad savanoriai pasižymi šiomis savybėmis: atvirumas, atsidavimas, stipri motyvacija, jautrumas, noras dirbti kitų labui, kompetencija, profesionalumas.

Dauguma savanorių yra asmenys, suinteresuoti padėti kitiems ne pelno organizacijose, įgyti naujų žinių, įsitikinti, kad jie „daro ką nors vertingo“, įgyti daugiau pasitenkinimo savimi (Masaitytė, 2021). Be abejo, visi jaunuoliai savanoriaudami įgyja daugiau patirties ir įgūdžių. Šios naudos dydį galima nustatyti tik išanalizavus, kodėl jaunuoliai renkasi savanorystę ir kodėl ji jiems svarbi. Aplinkiniai žmonės, draugai ir žiniasklaida daro didelę įtaką norui savanoriauti. Kuo daugiau jaunuolių apie savanorystę sužino iš kitų, tuo labiau nori tai daryti patys (Jurgilaitė, 2020).

Sablina ir Trusevich (2019) teigimu, savanorio motyvaciją galima suskirstyti į tris motyvuojančius veiksnius: pasyvią motyvaciją, asmeninį susidomėjimą ir aktyvią motyvaciją. Daugeliu atvejų dalijimasis informacija yra labai reikalingas, norint pritraukti kuo daugiau jaunų žmonių savanoriauti ir skatinant jų asmeninį susidomėjimą. Tačiau žvelgiant iš kitos perspektyvos, yra daug žmonių, kurie domisi savanoryste ir nusprendžia savanoriauti užsienyje nieko apie tai nežinodami. Vienas iš svarbesnių motyvų yra asmeninis susidomėjimas, kai žmogus nori išbandyti įvairias naujas savanoriškas veiklas.

Tarptautinės savanoriškos veiklos savanoriai yra asmenys, keliaujantys į kitas šalis, ypač į besivystančias šalis, siekdami dirbti su skurdui mažinti ir pozityviam tvariam vystymuisi skirtais projektais. Tarptautinė savanorystė tampa vis populiarsnė. Jaunųjų savanorių darbas (socialinės

¹ Lietuvos Respublikos savanoriškos veiklos įstatymas (2011). Priėmė Lietuvos Respublikos Seimas 2011 m. birželio 22 d. Nr. XI-1500. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.402802>

įtraukties skatinimas, kultūros paveldo išsaugojimas, kartų solidarumo skatinimas, aplinkos apsauga) turi daug naudos juos priimančioms bendruomenėms. Tokia veikla kartu praturtina tokių bendruomenių kultūrinę įvairovę (Balderas-Cejudo, Patterson, 2023).

Tarptautinė savanoriška veikla yra naujas reiškinys savanorystės srityje. Savanoriai savanorišką veiklą stengiasi derinti su laisvalaikiu, visų pirma, rinkdamiesi vietą savanoriauti, orientuojasi į norimos šalies pasirinkimą (Leonard, Onyx, 2009). Savanoriai teikia pirmenybę šaliai, į kurią vyksta: jie nori ją geriau pažinti ir tyrinėja savo asmenines savybes, kurios leis prisidėti prie vietos bendruomenės plėtros.

Jaunimą galima išskirti kaip savarankišką visuomenės dalį ir kaip ypatingą socialinę grupę, kuri turi savų problemų, ypatybių, interesų ir reikalauja valstybės bei kitų viešųjų institucijų dėmesio (Jonutyte, Rekis, 2009). Jaunystės išskirtinumas susijęs su jų socialine integracija, branda, savarankiško gyvenimo etapais visuomenėje. Viena iš pagrindinių jaunystės skiriamųjų savybių yra amžius, kuris svyruoja nuo 15 iki 29 metų. Remiantis 2019 m. Eurostato tyrimo apie jaunimo būklę Europoje duomenimis, galima teigti, kad patys jaunuoliai, kalbėdami apie savo išskirtinumą, labiausiai akcentuoja laisvalaikio praleidimo specifiką, keliavimo priemones ir galimybes.

Dauguma mokslininkų tiria altruistinius savanorystės motyvus, mažiau žinoma yra savanorystė keliautojo požiūriu (Jonutyte, Rekis, 2009). Brown ir Marrison (2015) teigia, kad preliminariniuose tyrimuose pagal dalyvių suvokimą išskiriamos dvi skirtingos savanoriškos veiklos formos: 1) savanoriška veikla besidomintys žmonės visą savanorystės laikotarpį linkę skirti geram darbui ir pagrįstiems pasirinkimams. Bendruomenės savanorystė yra savanoriška tiems, kurie labiausiai domisi savanorystės veikla; 2) antroji savanorių forma siejama su poilsiu savanoriškos veiklos metu. Atostogomis besidomintys savanoriai didžiąją savo savanoriško darbo laiko dalį praleidžia atostogaudami, tačiau būtinai renkasi savanoriavimą. Zboja ir kt. (2020) apibendrina, kad tokie savanoriai savo kelionėse siekia daugiau savanoriškos veiklos, darbo nei pramogų. Jie pasirenka tokias veiklas, kurios leidžia įgyti kuo daugiau patirties ir pasinerti į naują kultūrą, reikalaujančią dalyvauti priimančiosios bendruomenės veikloje. Tokį dalyvavimą galima suskirstyti į daugybę veiklų, tokių kaip maisto bankai, įvairios veiklos mokyklose ir bažnyčių bendruomenėse.

Pirmieji suaugusiojo savęs pažinimo pagrindai iškyla jau vėlyvoje paauglystėje, siejant su suaugusiųjų vaidmenimis ir pareigomis. Šis amžius aktualiausias identiteto paieškoms, kai jaunimas pradeda suprasti, kad nauji vaidmenys ir pareigos reikalauja naujų įgūdžių, o šių įgūdžių ugdymui – nauja ir kitokia aplinka. Šiame etape formuojasi jauno žmogaus asmenybė. Savanorystės poreikį lengviausia sukurti savanoriaujant bendruomenėje ir bendraujant su kitais. Dažnai šiame amžiuje reikalingos vertybės, kurios nebūtinai yra suasmenintos. Pati idėja gali būti galinga varomoji jėga tarp jaunų žmonių (Savicka, 2021).

Wearing ir Grabowski (2019) išanalizavo tarptautinės savanorystės mechanizmus ir plėtrą bei nustatė tris tyrėjų Callanano ir Thomaso suformuluotus savanorių tipus: paviršutiniškas (negilus); vidutinis, gilus savanoriškas darbas. Šios rūšys yra pagrįstos šešiais kriterijais: kryptis, projekto trukmė, dėmesio sutelkimas, kvalifikacija, aktyvus ir pasyvus dalyvavimas. Minėti autoriai taip pat pabrėžia, kad trečiojo tipo savanoriai, labiau išitraukę į savanorišką darbą, rečiau galvoja apie savo asmenines vertybes ir yra labiau sąmoningi. Kita vertus, pirmojo tipo savanoriai apibūdinami kaip galvojantys apie savęs tobulinimą ir ateities karjeros galimybes.

Savanoriška veikla pirmiausia yra socialinių problemų kėlimas visuomenėje ir problemų, susijusių su bendruomenės poreikiais, sprendimas. Savanoriai daro įtaką vyriausybės elgesiui ir, kai reikia, prieštarauja vyriausybės politikai. Esminis savanorystės bruožas – planų kūrimas, vadovaujantis realiomis problemomis. Kaip pažymi Wilson (2012), savanoriška veikla yra pilietiškumo mokykla. Žmonės, kurie savanoriauja, patiria didžiulę bendruomenės paramą, kuri gali turėti įtakos jų gyvenimo tikslams (The experience of volunteers ..., 2020; Perold ir kt., 2020). Pagal Wilson (2012) apibrėžimą savanorystė apibrėžiama kaip aktyvi veikla, susijusi su iniciatyva, atsakomybe, aktyviu dalyvavimu aplinkoje ir pasišventimu tam, kad dalį individo laiko ir energijos būtų galima skirti viešosios gerovės kūrimui. Savanoriška veikla ne tik atneša socialinę naudą savanoriams ir visuomenei, bet ir atneša socialinę naudą organizacijai. Savanoriškos veiklos naudą

sunku išmatuoti ir konkrečiai apibrėžti. Tai yra asmenybę, visuomenę, organizaciją įvairiais aspektais ugdanti veikla.

Savanorystės organizacijose *socialinė nauda*: naujos idėjos, nauji veiklos metodai, aktyvesni žmogiškieji ištekliai (Vaicekavičienė, 2022), galimybė sutelkti dėmesį į ypač svarbų darbą, įtraukiant savanorius į kasdienę veiklą. Bendruomenės socialinė nauda: visiškai naujų veiklų ir paslaugų įgyvendinimas, mentorystės ir partnerystės aktyvinimas socialinei atskirčiai mažinti, bendruomenės narių socializacijos didinimas, mikroklimato gerinimas, bendruomenės skatinimas, naujos pilietinio ugdymo galimybės (Toleikienė ir kt., 2020). Savanoriai siūlo socialinių paslaugų gavėjams socialinę naudą: daugiau paslaugų teikėjų, daugiau naujų paslaugų (Karakaitė, Kundrotaitė, 2020).

Nauda socialinei gerovei: visuomenės socialinio kapitalo didinimas kuriant pasitikėjimo ir solidarumo ryšius (Wilson, 2012), didesnis dėmesys socialinių problemų sprendimui (Toner ir kt., 2020), visuomenės atskaitomybės didinimas, socialinio susiskaldymo, socialinės atskirties, nusikalstamumo mažinimas; lėšų taupymas; galimų ateities socialinių problemų išvengimas (Lachance, 2020); savanorystė kuria visuomeninę naudą, stiprina socialinius ryšius, įtraukia visuomenę į problemų sprendimą (Bendruomeninės ir savanoriškos veiklos tyrimas, 2020), skatina europiečių pilietiškumą (Komunikatas „ES politika ir savanoriška veikla. Tarpvalstybinės savanoriškos veiklos pripažinimas ir skatinimas ES“, 2011).

Pasak Karakaitės ir Kundrotaitės (2020), savanorystė tampa susitelkusios visuomenės indikatoriumi, kai visuomenė tampa stipresnė, demokratiškesnė, tolerantiškesnė, kūrybiškesnė ir įgyja daugiau galių pati prisidėti prie aktualių visuomenės ir valstybės problemų sprendimo, kurios neišsprendžiamos be sutelktų pastangų.

Tyrimo metodika ir organizavimas

Tyrimo metodai. Siekiant išnagrinėti jaunimo tarptautinę socialinio darbo savanorystę, atliktas *kokybinis tyrimas*. Kokybinis tyrimas – tai multimetodas, kuris yra siejamas su natūralistiniu, interpretaciniu požiūriu į tiriamą subjektą tokiais terminais, kokiais jį supranta tyrime dalyvaujantys asmenys. Visų tyrinėtojų nuomone, kokybinis tyrimas privalo būti vykdomas natūralioje aplinkoje, kurioje duomenų surinkimo instrumentas – tyrėjas. Jis surenka informaciją vaizdų (paveikslų) ir žodžių pavidalu, išanalizuoja informaciją induktyviu būdu, įsiklauso į dalyvių nuomonę, aprašo visą procesą įtaigia ir vaizdžia kalba (Pruskus, Kocai, 2014). Kokybinis tyrimas – tai priemonė suprasti ir aprašyti grupių arba individų turimas socialines problemas (Poteliūnienė, 2017). Pasirenkant kokybinį tyrimą, tyrėjas privalo suvokti šitokio pasirinkimo pagrindumą (Pruskus, Kocai, 2014): šio tipo tyrimai parenkami atsižvelgiant į tyrimo klausimo specifiką; šis metodas pasirenkamas tada, kai į problemą negalima pažvelgti iš kitų perspektyvų, reikalingas išsamus dalyko paaiškinimas ir supratimas.

Kaip duomenų rinkimo metodas buvo panaudotas *struktūruotas interviu*. Šitoks interviu užtikrina, jog vyksta laisva komunikacija tarp informantų ir tyrėjo, yra itin svarbu, kad būtų galima drauge aptarti rūpimus klausimus ir temas. Šitokio tipo interviu įgalina atvirus ir pasakojimą gyvenančius klausimus, todėl ypač tinka subjektyviam požiūriui atskleisti. Tokio interviu metu pokalbiai ne per daug nukrypsta nuo nagrinėjamo objekto. Struktūruotas interviu pasižymi tiriamuoju pobūdžiu, išryškėja informantų teikiamos charakteristikos. Priešingai nei kitų tipų interviu, tai suteikia pašnekovui tam tikro lankstumo ir palieka pakankamai erdvės naujoms žinioms. Klausimų sekos neprivaloma griežtai laikytis, taip atsiranda naujų temų, kurios pokalbyje kyla spontaniškai (Flick, 2016). Taigi, šis metodas leidžia teoriškai apibendrinti motyvus, savanorišką darbą ir tuo pačiu interviu metu atrasti naujus motyvus, išgauti naują informaciją. Kokybinio tyrimo proceso metu struktūruoto interviu klausimynas sudarytas remiantis mokslinių šaltinių analize.

Apdoroti tyrimo duomenims panaudotas *kokybinės turinio analizės metodas*, pastarojo tikslas yra susisteminti ir apibendrinti gautą tyrimo medžiagą, apibūdinti reiškinius ir atskleisti, kokios prasmės yra suteikiamos žmonių šitiems reiškiniams. Kokybinė turinio analizė padeda tyrėjui sutraukti nemažos apimties informaciją, pagal prasmę ir turinį apjungti tyrimo duomenis į kategorijas ir subkategorijas. Tyrėjas išanalizuoja interviu metu gautus tekstus, norėdamas atskleisti žmonių elgesio, sąveikų, suvokimo, strategijų įvairovę (Mayring, 2014).

Tyrimo instrumentas. Buvo sudarytas vienas tyrimo instrumentas kokybiniam tyrimui, kurį sudarė 20 atviro tipo klausimų. Remiantis mokslinės informacijos šaltinių analize, šis instrumentas buvo panaudotas struktūruotas interviu tyrimo duomenims gauti. Atlikto interviu klausimai skirti analizuoti savanoriškos veiklos sampratą, motyvus, naudą, lūkesčius bei iššūkius. Visų pirma pradedant atlikti interviu buvo pateikiami 6 demografiniai klausimai, kuriais siekta išsiaiškinti informantų amžių, lytį, išsilavinimą, socialinį statusą, kiek laiko savanoriaujama bei kokioje šalyje teko savanoriauti. Bendrosios dalies klausimai susiskirstyti į blokus, kuriais buvo siekiama išsiaiškinti: savanorystės sampratos apibrėžtį; savanoriškos veiklos skatinančius vidinius, išorinius motyvus; savanoriškos veiklos naudą; iššūkius, kylančius vykdant savanorišką veiklą.

Tyrimo atlikimo procedūra. Struktūruoto interviu pokalbių susitikimai buvo surengti nuotoliniu būdu, naudojant Zoom platformą, nes susitikti su informantais kontaktiniu būdu nebuvo įmanoma, kadangi didžioji dalis informantų išvykę į užsienį, kiti gyvena Lietuvoje, bet ganėtinai toli. Bampton ir kt. (2013) manymu, nuotolinės interviu ryšio priemonės padeda išplėsti ir praturtinti kokybinius interviu, t. y. siūlo kitus būdus, kaip atlikti interviu tyrimus. Įvairios ryšio priemonės suteikia tyrimams įvairiapusiškumo: sumažėja erdviniai atstumai, plečiamas tarptautiškumas be papildomų išlaidų kelionėms ir tai galimai naudinga tiems tyrėjams, kurie nori įtraukti į tyrimą grupes, kurios yra sunkiai prieinamos kitais būdais, pvz., tyrimo dalyviai apriboti judėti fiziškai arba gyvena kitose šalyse. Interneto prieiga ir platus programinės įrangos prieinamumas padeda tyrėjams lengvai ir tiesiogiai bendrauti su tyrimo dalyviais jų pačių namuose ar darbo vietose. Elektroniniai interviu – labai perspektyvi alternatyva, todėl, kad tyrėjai iš skirtingų komunikacijos priemonių gali pasirinkti tas, kurios yra tinkamiausios tyrimo planui ir tikslui (Mayring, 2014).

Individualiai su kiekvienu informantu buvo sutarta dėl prisijungimo laiko ir datos. Tyrimas vyko 2023 m. balandžio mėn. Prisijungimas Zoom platformoje ir interviu trukmė buvo apie 20 min. Kiekvienas dalyvaujantis tyrime buvo asmeniškai informuotas apie tyrimo tikslą, eigą ir pasiteirauta, ar tikrai sutinka dalyvauti tyrime. Atlikto tyrimo interviu metu visiems dalyvavusiems užduotas pagrindinis klausimas, kuriuo jie buvo prašomi apibūdinti savanorystę. Išklauius atsakymus, patikslinus kai kurias pasakojimo detales, buvo užduodami iš anksto paruošti klausimai apie jų savanorystės motyvus ir naudą bei su kokiais iššūkiais jie susiduria savanoriaudami. Interviu laiko limitas nebuvo nustatytas, dėl to, kad laikas nevaržytų dalyvaujančių tyrime asmenų ir leistų išsamiai atskleisti jų savanoriškos veiklos motyvus.

Tyrimo etikos principai. Atlikto tyrimo etikos klausimai jungia visus su tam tikru tyrimu susietus asmenis: tiriamuosius ir tyrėjus (Mayring, 2014). Atliekamas tyrimas pagrįstas laisvanoriškumo principu. Atlikto tyrimo dalyviai buvo supažindinti su tyrimo tikslu, paliekant jiems teisę atsisakyti atsakinėti į užduotus klausimus. Kiekvienas dalyvis davė žodinį sutikimą atsakyti į pateiktus klausimus. Tyrime atliktų interviu metu pirmiausia tyrėjai trumpai pristatė ir paaiškino apie atliekamą tyrimą, kur ir kaip bus panaudoti gauti rezultatai, tokiu būdu sumažinant informantų įtampą. Tyrimo metu atliktų interviu metu visi tyrimo dalyviai buvo gerbiami, jie buvo priimti tokie, kokie jie yra, neturint jokių išankstinių nuostatų.

Atliekant tyrimą laikytasi konfidencialumo principo. Laikytasi ir kitų etikos principų: žmogiškasis orumas, teisingumas, sąžiningumas ir objektyvumas. Siekiant užtikrinti konfidencialumą ir laikantis etikos principų, tyrimo dalyvių vardai ir pavardės tyrimo metu nebuvo fiksuojami. Pokalbiai buvo individualūs, pašnekovai galėjo laisvai reikšti savo nuomonę. Kiekvienas informantas dalyvavo asmeniniame pokalbyje. Tyrime dalyvavusių informantų atsakymai atliekant analizę buvo užkoduoti raide „S“ ir informanto eilės numeriu. Savanoriai savanoriavo tokiose šalyse kaip Vokietija, Naujoji Zelandija, Latvija, Italija. Savanoriai teikė pagalbą socialiai pažeidžiamoms grupėms, socialinės priežiūros įstaigose, mokyklose. Dauguma tarptautinių savanorių dirba su įvairiomis nevyriausybinėmis organizacijomis, kurios vykdo projektus ir programas įvairiose srityse, pvz., skurdo mažinimas, švietimas, sveikatos priežiūra, aplinkosauga, žmogaus teisės ir kt.

Tyrimo imtis. Kokybiniam tyrimui reikėtų rinktis tokias situacijas, kurios būtų informatyvios tiriamu požiūriu. Kiekviena situacija gali būti suprantama tik nuodugnai išnagrinėjus jos kontekstą (Hammersley, 2013), dėl to itin svarbus pasirinkto atvejo informatyvumas. Atlikto tyrimo metu *apklausti šeši savanoriai*, kurie savanoriavo ne trumpiau nei vienerius metus įvairiose Lietuvos bei

užsienio šalių įstaigose / organizacijose. Atkreiptas dėmesys į savanoriavimo aktyvumą. Tyrimo metu buvo itin svarbu, jog dalyvaujantieji tyrime turėtų patirties, kuri būtų susijusi su išsikeltais tyrimo klausimais, vykdantys savanorišką socialinio darbo veiklą. Informantų atranka struktūruotam interviu vykdyta atsižvelgus į jų esamas ir buvusias pareigas bei profesines kompetencijas, su galima jų sąsaja su savanoriškos veiklos organizavimu.

Atliekant tyrimą buvo taikyta tikslinė atranka, kurios metu buvo išskirti kriterijai tyrimo dalyviams, pagal kuriuos jie buvo pasirenkami. Tyrime dalyvauti buvo pakviesti savanoriai, kurie savanoriauja socialinio darbo srityje. Visi tyrimo dalyviai buvo pajėgūs kalbėti ir samprotauti tyrimo tema. Tyrime dalyvauti visi sutiko savanoriškai, tačiau bendraujant su tyrimo dalyviais buvo jaučiama įtampa ir sunkiai sekėsi užmegzti laisvą pokalbį. Tyrimo dalyvių atsakymai dažniausiai buvo trumpi ir konkretūs. Buvo vengiama leisti į gilesnį ir atviresnį pokalbį. Informantai parinkti pagal kriterijus, atitinkant temą, tyrimo tikslą.

Informantams taikyti šie standartai: ne mažesnė nei 2 metų savanorystės patirtis socialinio darbo srityje bei amžius – ne vyresni nei 29 metai. Jauniausia informantė buvo 18 metų, vyriausia – 29 metų. Ilgiausia informantų savanorystės patirtis – 12 metų, trumpiausia – 2 metai.

Tyrimo rezultatai

Tyrimo metu, analizuojant savanorių pasirinkimo motyvus, buvo išskirta kategorija: išoriniai motyvai, lėmę savanorystės pasirinkimą. Šiai kategorijai priskirtos 4 subkategorijos: laisvalaikio praleidimas, naujų draugų paieška, noras būti pripažintu, minios psichologija (žr. 1 lentelę).

1 lentelė

Savanoriškos veiklos išoriniai motyvai

Kategorija	Subkategorija	Įrodantys teiginiai
Išoriniai motyvai savanoriauti	Laisvalaikio praleidimas	„turiningai praleisti laisvalaikį“ S6; „noras turiningai praleisti laisvalaikį“ S1
	Naujų draugų paieška	„tai yra naujų draugų, bendraminčių paieška“ S5; „poreikis bendrauti, susirasti naujų draugų – bendraminčių“ S6
	Noras būti pripažintu	„...motyvuoja noras būti pripažintai“ S3
	Minios psichologija	„nes tai tarsi mados reikalas“ S2

Savanorišką veiklą gali lemti išorės motyvai, kuriais neatsižvelgiama tiesiogiai į asmeninę patirtį ar poreikius. Kai kurie išoriniai motyvai gali apimti teigiamą įvaizdį, nes kai kurie žmonės gali būti įkvėpti savanorystės, siekdami gerbiamo socialinio statuso arba pagerinti savo asmeninį įvaizdį visuomenėje. Jie gali tikėtis, kad savanoriškas darbas padėjo jiems įgyti gerbiamą reputaciją ir teigiamai paveiks jų karjerą arba asmeninį gyvenimą. Iš lentelėje pateiktų duomenų matyti, kad svarbiausi išoriniai motyvai yra du: *laisvalaikio praleidimas* ir *naujų draugų paieška*. Paminėti dar du išoriniai motyvai: *noras būti pripažintu* bei *minios psichologija*. Savanoriui svarbu jaustis pripažintam ir įvertintam už savo veiklą.

Pasak Vaicekavičienės (2022), vidinė motyvacija – tai noras panaudoti savo sugebėjimus, neatsižvelgiant į išorinę pagalbą. Vidinė motyvacija skatina savanorius ieškoti ir būtinai siekti naujų sugebėjimų. Jei savanoris yra patenkintas savo veikla, jis ir toliau ieškos pasitenkinimo bei kompetencijos įrodymo. Vidinė motyvacija pagrįstas elgesys mažiau priklauso nuo išorinės aplinkos, yra daugiau susijęs su asmens vertybių sistema ir asmenybės bruožais. Išorinė motyvacija – tai veiklos, atliekamos siekiant gauti išorinių privalumų arba gauti materialinės naudos. Išorinė ir vidinė motyvacija gali veikti kartu.

Siekiant atskleisti, kas savanorius skatina rinktis savanorystę užsienyje, analizuota, kokie motyvai skatina savanoriauti kitoje šalyje. Savanoriai nurodė skirtingus motyvus, skatinančius juos savanoriauti užsienio šalyse. Iš tyrimo dalyvių atsakymų išskirta kategorija: *motyvai, skatinantys savanoriauti užsienyje* ir jai priskirtos 7 subkategorijos: naujos pažintys, galimybė pažinti kitą šalį, galimybė keliauti, užsienio kalbos gerinimas, galimybė pakeisti žmonių gyvenimus, patirties įgijimas, iššūkių troškimas (žr. 2 lentelę).

Savanoriškos veiklos motyvai renkantis savanorystę užsienyje

Kategorija	Subkategorija	Irodantys teiginiai
Vidiniai ir išoriniai motyvai, skatinantys savanoriauti užsienyje	Naujos pažintys	„naujų pažinčių paieškos“ S1; „noras pažinti kitos šalies žmones, jų kultūrą“ S5; „kitos kultūros pažinimas“ S6
	Galimybė pažinti kitą šalį	„nes tai galimybė pamatyti kitą šalį“ S2; „noras pažinti kitą šalį“ S3
	Galimybė keliauti	„manau kelionės“ S3; „noras keliauti“ S6
	Užsienio kalbos gerinimas	„man asmeniškai tai yra užsienio kalbos gerinimas“ S1; „patobulinti užsienio kalbos žinias“ S5
	Galimybė pakeisti žmonių gyvenimus	„dirbant savanorišką darbą galima pakeisti bet kurių žmonių gyvenimus“ S4; „noras padėti kitiems“ S6
	Patirties įgijimas	„kitas svarbus dalykas yra tai, kad aš gaunu patirties“ S2
	Iššūkių troškimas	„naujų iššūkių troškimas“ S5

Iš pateiktų informantų atsakymų matyti, kad savanoriai renkasi savanoriauti užsienyje todėl, kad *nori keliauti, pažinti kitą šalį bei tos šalies kultūrą, nori pagerinti užsienio kalbos žinias, įgyti patirties*. Išsiskiria altruistinis motyvas: *noras padėti, pakeisti kitų žmonių gyvenimus*. Pasireiškė ir drąsus *naujų iššūkių troškimas*. Išanalizavus savanoriškos veiklos užsienyje skatinančius motyvus, galima teigti: *savanorius motyvuoja tikėjimas, kad padėti kitiems yra svarbu ir kad savanorystė suteikia jiems galimybę gyventi pagal savo vertybes ir įsitikinimus*. Savanoriaujant galima gerai pažinti kitos šalies žmones ir jų kultūrą. Savanoriaus svarbu *susipažinti su naujais žmonėmis ir susirasti naujų draugų*. Savanoriai motyvuojami *įgyti patirties ir įgūdžių*, kurių gali prireikti savanorio karjerai ar būsimam apmokamam darbui. Jie siekia įgyti vertingos darbo patirties ir užmegzti reikalingus ryšius tolimesnei karjerai. Savanoriai gali turėti vienas motyvacias savanoriauti, o laikui bėgant tos motyvacijos gali keistis. Iš visų informantų atsakymų galima daryti išvadą, kad pagrindinės vidinės savanorystės užsienyje motyvacijos yra *noras padėti kitiems ir įgyti patirties*, o antrinės motyvacijos yra *savęs realizavimo galimybės ir poreikis bendrauti su užsienio šalies gyventojais*.

Analizuojant, kokią naudą gauna savanoriai, išskirta kategorija: *savanorystės nauda savanoriui* ir jai priskirtos 6 subkategorijos: patirties įgijimas, asmeninis tobulėjimas, įgūdžių ugdymas, naujų ryšių kūrimas, kalbos žinių išmokimas ir gilinimas, kasdienis užsiėmimas (žr. 3 lentelę).

Savanorystės nauda savanoriui

Kategorija	Subkategorija	Irodantys teiginiai
Savanorystės nauda savanoriui	Patirties įgijimas	„savanoriška veikla yra teigiama patirtis man“ S2; „naujos patirtys“ S2 „darbinė patirtis“ S3
	Asmeninis tobulėjimas	„man savanorystė naudinga kaip vidinis augimas“ S4; „tai puiki galimybė tobulėti, pažinti save ir išmokti naujų dalykų“ S4
	Įgūdžių ugdymas	„visų pirma tai yra laiko planavimo įgūdžiai“ S1; „taip įgijau ir bendravimo įgūdžių“ S2; „socialiniai ir profesiniai įgūdžiai“ S3; „išmoksti naujų dalykų bei pagilini jau turimas žinias“ (S5)
	Naujų ryšių kūrimas	„galima susipažinti ir užmegzti santykius su įvairaus amžiaus ir patirties žmonėmis“ S2; „savanorystės metu bendraujama su daug įvairių žmonių, praplečiamas akiratis“ (S5)
	Kalbos žinių išmokimas ir gilinimas	„tobulinti anglų kalbos žinias“ S2; „išmokti tos šalies kalbą“ S2
	Kasdienis užsiėmimas	„kasdienis užimtumas įprasmina kasdienybę“ S1

Anot Jurgilaitės (2020), savanorystė suvokiama kaip naudos kitiems veiksmas, tačiau, kaip sako patys savanoriai, iš to jie ir patys gauna naudos, o šios naudos vėliau įgyvendinamos kaip asmeninės ir socialinės naudos rezultatas. Kitaip tariant, savanorystė įvairiose socialinėse srityse, darbas su vaikais, neįgaliaisiais, benamiais, įvairių renginių organizavimas, savanorystė darbui su nuteistaisiais formuoja bendruomeniškumą ir tam tikrus jautrumo gebėjimus.

Savanoriškos veiklos naudos savanoriui subkategorijų turinys rodo, kad bene svarbiausia nauda, kurią gauna savanoris, yra *įgyta patirtis*: tai akcentavo 3 savanoriai. Savanoriams svarbios *asmeninio tobulėjimo galimybės*, nes savanoriška veikla įgalina ugdyti svarbias asmenines savybes. Padėdami kitiems tampame labiau užjaučiantys ir empatiški – labai svarbios žmogiškos savybės, reikalingos bet kokiems santykiams su kitais žmonėmis. Dauguma savanorių išskyrė *įgūdžių ugdymą* kaip labai svarbią savanoriavimo galimybę, nes savanoriška veikla ne tik padeda tobulinti turimus įgūdžius, bet ir padeda ugdyti naujus.

Pasak Kurapkaitienės (2019), yra daug priežasčių, kodėl žmonės pasirenka negauti atlygio už savo darbą. Savanoriai savo indėlį ir laiką keičia į darbo patirtį, gilina socialinius įgūdžius, realizuoja save, plečia bendraminčių grupes, suteikia gyvenimui daugiau prasmės. Tačiau kalbant apie savanorystės naudą, akcentuojama, kokius praktinius įgūdžius savanoris įgija ir kaip jis gali panaudoti savanorystę, kai vėliau ieškos darbo. Nors tai yra labai vertingi įgūdžiai, kita nauda, apie kurią retai kalbama, yra teigiamas poveikis savanorių savijautai, aplinkai ir charakterio ugdymui. Šia teikiama nauda gali pasinaudoti savanoriai, kurie pasirenka savo laiką skirti savanorystei. Savanoriška veikla yra susijusi su emocinės ar bet kokios kitos formos parama ir pagalba žmonėms, kurie gali suteikti savanoriams didesnę pasitenkinimo jausmą ir gyvenimo prasmę.

Dar dvi naudos savanoriui išskirtos svarbios subkategorijos – *naujų ryšių kūrimas* ir *užsienio kalbos išmokimas*.

Labai prasmingas atsakymas apie naudą, kurią gauna savanoriai, kad savanoriavimas yra *kasdienis užsiėmimas, įprasminantis kasdienybę*. Jaunimo užimtumo problemos yra sudėtingos. Jaunų žmonių statusą darbo rinkoje (užimtumą ir nedarbą) lemia dviejų tipų veiksniai: vidiniai ir išoriniai. Vidiniai veiksniai yra psichologinės, nemaža dalimi – demografinės ir kokybinės gyventojų charakteristikos (Daugėlienė, 2021).

Žmogaus įsidarbinimo galimybės priklauso nuo daugelio vidinių veiksnių, tokių kaip paties žmogaus potencialas: amžius, išsilavinimo lygis, motyvacija konkrečiam darbui. Tačiau daug lemia ir išoriniai veiksniai: specialistų paklausa, nedarbo lygis šalyje, gyvenamoji vietovė. Kalbant apie bedarbį jaunimą, galima teigti, kad viena iš svarbiausių neįsidarbinimo priežasčių yra darbo patirties trūkumas, nepakankamas profesinis pasirengimas, profesinis pasirengimas, neatitinkantis darbo rinkos reikalavimų (Jonutytė, Rekis, 2009). Taigi, iš gautų informantų atsakymų galima daryti prielaidą, kad savanorystės veikla suteikia savanoriams darbo patirties, kuri yra labai vertinama darbo rinkoje.

Apibendrinant informantų pateiktus atsakymus ir atliktą mokslo darbų analizę, galima teigti, kad pagrindinė savanorystės teikiama nauda savanoriui – tai plačios galimybės įgyti visokeriopos patirties, kurios prireiks ieškant darbo. Savanorystė gali padėti lengviau gauti darbą, nes jos metu įgyta patirtis yra vertinga tolimesnei darbinei veiklai.

Tyrimu siekta atskleisti iššūkius, su kuriais susiduria savanoriai. Tam išskirta kategorija *Savanoriškos veiklos iššūkiai*. Informantai nurodė skirtingus iššūkius ir sunkumus, todėl tyrimo dalyvių atsakymams apibendrinti buvo išskirtos 4 subkategorijos: laiko stoka, emocijų priėmimas, siekis, kad nesibaigtų savanorystės kelias, bendravimas su įvairiais žmonėmis (žr. 4 lentelę).

4 lentelė

Iššūkiai, su kuriais susiduria savanoriai

Kategorija	Subkategorija	Įrodantys teiginiai
Savanoriškos veiklos iššūkiai	Laiko stoka	„laiko ir miego stygius“ S2; „kaip vieną iš problemų galėčiau paminėti laiko stygių“ S3
	Emocijų priėmimas	„ko gero sunkiausia stebėti žmonių emocijas“ S5
	Siekis, kad nesibaigtų savanorystės kelias	„pasiiekti, kad savanorystė ir liktų mano nuolatinė, periodiškai, bent kartą per kelis mėnesius ar pusmetį praktikuojama veikla“ S4
	Bendravimas su įvairiais žmonėmis	„sunkiausia – bendravimas su įvairiais žmonėmis“ S6

Pasak Gudžinskienės, Kurapkaitienės (2018), savanorystė gali būti labai svarbi ir įkvepianti veikla, tačiau ji gali turėti ir tam tikrų iššūkių. Vienas iš sunkumų, su kuriais susidūrė informantai – *laiko stoka*, nes savanorystė reikalauja tam tikrų laiko įsipareigojimų. Gali būti sunku suderinti

savanorystės veiklą su darbu, studijomis, šeima ar kitais įsipareigojimais. Tai ypač aktualu tiems, kurie nori dalyvauti ilgalaikėje savanorystėje arba turi pastovų darbo grafiką. Savanoriškas darbas gali reikalauti daug laiko, ypač jei dalyvaujama intensyviuose projektuose arba organizuojamos ilgalaikės programos. Suderinti savo savanorystę su kitais įsipareigojimais ir kasdienėmis užduotimis gali būti sudėtingas iššūkis.

Vienas iš vidinių iššūkių, su kuriuo susiduria savanoriai – tai emocijų priėmimas: neretai būna sunku pakelti tą emocinę naštą, kurią patiria savanoriai. Kartais savanoriams yra sunku atsiriboti nuo neigiamų emocijų, kurios turi įtakos pačių savanorių savijautai ir persikelia į jų asmeninį gyvenimą. Todėl svarbu, kad savanoriai galėtų išmokti atsiriboti nuo neigiamos patirties (Staliūnas, ir kt., 2021).

Prie sunkumų pasak informantų galima priskirti nesibaigiančios savanorystės siekį, nes dalyvavimas projektuose ar programose dažniausiai nėra ilgalaikis, o pasibaigus sutarčiai tenka ieškoti kitos savanorystės veiklos. Be to, savanorystė kai kuriems savanoriams tampa įprasta veikla, kurią jie norėtų tęsti visą gyvenimą, galbūt bent laisvu nuo kitų užsiėmimų laiku.

Bendravimas su įvairiais žmonėmis savanorystėje gali būti rimtu iššūkiu, nes tenka susidurti su labai skirtingais žmonėmis, neretai tampa sudėtinga juos suprasti ir įsigilinti į jų būseną. Pasak Jonutytės, Režio (2017), savanorių veikloje gali kilti iššūkių, susijusių su bendravimu. Kai kurie iš šių iššūkių gali būti kalbų barjeras, dirbant su tarptautiniais ar įvairių kultūrų atstovais, gali kilti kalbų skirtumų ir bendravimo barjerų. Įgūdžiai interpretuoti ir suprasti ne tik žodžius, bet ir kultūrinius skirtumus gali būti didžiulis iššūkis.

Be abejo, savanorių veikla gali susidurti ir su įvairiais kitais iššūkiais, kurie gali paveikti jų įsipareigojimus, asmeninį gyvenimą bei suformuoti naujas patirtis.

Apibendrinant galima teigti, kad savanoriška veikla yra puiki galimybė prisidėti prie bendruomenės gerovės ir įgyti įvairių naudingų patirčių. Savanoriai teikia savo laiką, gebėjimus įvairiems projektams, organizacijoms arba renginiams be jokio finansinio atlygio. Savanoriai gali turėti įvairias motyvacijas, kodėl jie nori prisidėti prie savanoriškos veiklos. Kai kuriems žmonėms tai gali būti noras padėti tiems, kuriems labiausiai reikia pagalbos. Kiti gali būti įkvėpti noro skleisti teigiamą pokytį bendruomenėje arba palaikyti tam tikrą idėją, kuria jie tvirtai tiki. Dalyvaudami savanoriškoje veikloje, žmonės gali įgyti įvairių naudingų gebėjimų ir patirties.

Savanorystė padeda ugdyti tokius svarbius socialinius gebėjimus, kaip komunikacija su žmonėmis iš įvairių kultūrų ar rūpinimasis įvairių žmonių poreikiais. Dažnai tampa būtinu operatyvus problemų sprendimas, lavinami komandinio darbo gebėjimai, organizaciniai įgūdžiai ir daug kitų aktyviai asmenybei būtinų savybių. Be to, savanoriška veikla gali plėtoti asmeninį augimą ir vertybines nuostatas, didinti pasitikėjimą savimi, kurti stiprius bendrystės ryšius. Savanoriška veikla gali turėti teigiamą poveikį asmeniniam gyvenimui ir karjerai. Dalyvavimas savanoriškoje veikloje sudaro palankias sąlygas įgyti darbo patirties, įgyti naujų įgūdžių, padidinti savivertę, o neretai ir tapti organizacijos, kurioje teikiamas savanoriškas darbas, pilnaverčiu nariu. Savanorystė padeda kurti žmonių solidarumą, pagerinti gyvenimo kokybę ir kurti geresnę visuomenę bei socialinę aplinką, kurioje gyvename.

Tyrime išnagrinėta, kokie veiksniai skatina jaunimą dalyvauti savanoriškose veiklose, tai būtų siekis padėti bendruomenei, įgyti naujų įgūdžių arba kurti socialinius ryšius. Šis supratimas gali padėti organizatoriams pritaikyti savo veiklą jaunimo poreikiams ir interesams. Išsiaiškinta, su kokiais iššūkiais susiduria jaunimas, dalyvaujantis savanorystės veiklose, pavyzdžiui, laiko stoka, finansiniai apribojimai arba trūkstamas palaikymas. Tyrime ištirta, kaip dalyvavimas savanorystėje veikia jaunimo asmeninę raidą, tokius kaip savivertė, kompetencijos, pasitikėjimas savimi ir gebėjimas bendrauti. Šios žinios padėtų kurti savanorystės programas, kuriomis būtų siekiama jaunimo asmeninio tobulėjimo. Atsižvelgiant į šiuos rezultatus, organizatoriai gali kurti efektyvias savanorystės programas, kuriomis būtų siekiama maksimaliai padėti jaunimui ir bendruomenei bei išnaudoti socialinio darbo specifiką. Tai galėtų apimti pritaikytas mokymo programas, skatinimą įtraukti įvairias jaunimo grupes, kurti palaikymo sistemas ir vertinimo mechanizmus.

Socialinio darbo kontekste jaunimo savanorystės tyrimai gali būti ypač vertingi sprendžiant socialines problemas ir skatinant bendruomenės plėtrą. Įtraukdami jaunus žmones į savanorišką veiklą, socialiniai darbuotojai gali įgalinti juos tapti aktyviais pokyčių specialistais ir prisidėti prie

savo bendruomenių gerovės. Be to, savanorystė gali suteikti jauniems žmonėms vertingų įgūdžių, patirties ir ryšių, kurie ateityje gali būti naudingi jiems asmeniškai ir profesinėje srityje.

Jaunimo tarptautinė savanorystė socialinio darbo kontekste yra plačiai ištirta sritis, bet vis dar yra daug klausimų, kuriuos galima tyrinėti. Kai kurios iš tolimesnių tyrimų kryptų galėtų apimti:

1. Savanorystės poveikis jaunimo socializacijai: Tyrinėti, kaip dalyvavimas tarptautinėje savanorystėje veikia jaunimo socialinį vystymąsi, tapatybę ir savivertę.

2. Savanorystės poveikis tarptautiniams santykiams ir tarpkultūriniam supratimui: Išnagrinėti, kaip tarptautinė savanorystė prisideda prie tarpkultūrinio dialogo, tarptautinių ryšių stiprinimo ir konfliktų mažinimo.

3. Savanorystės ir profesinio santykio tyrimai: Išsiaiškinti, kaip savanoriškas darbas gali paveikti jaunimo karjeros pasirinkimus, įgūdžius ir gebėjimą integruotis į darbo rinką. Savanorystės poveikis sveikatai: Atlikti tyrimus, skirtus nustatyti, kaip savanoriškas darbas gali paveikti jaunimo psichinę sveikatą ir gerovę.

4. Inovatyvios savanorystės formos: Tyrinėti naujų technologijų ir socialinių platformų vaidmenį skatinant jaunimo dalyvavimą tarptautinėje savanorystėje ir jų poveikį bendruomeniniam ir socialiniam pasikeitimui.

5. Savanorystės valdymas ir organizavimas: Išnagrinėti geriausią praktiką organizuojant ir valdant tarptautinę savanorystę, siekiant maksimalaus socialinio poveikio ir ilgalaikės tvarios plėtros.

Šios kryptys galėtų padėti gilinti supratimą apie tarptautinės savanorystės svarbą socialinio darbo kontekste ir jos įtaką jaunimo vystymuisi ir visuomeninei gerovei.

Išvados

Atskleidžiant jaunimo tarptautinės socialinio darbo savanorystės pasirinkimų motyvus ir savanoriškos veiklos ypatumus, svarbu apibrėžti teorinį kontekstą. Mokslo šaltiniuose teigiama, kad savanoriška veikla yra asmenų neatlygintinai vykdoma veikla visuomenės labui. Savanoriai paprastai pasižymi šiomis savybėmis: atvirumas, atsidavimas, stipri motyvacija, jautrumas, noras dirbti kitų labui, kompetencija, profesionalumas. Dauguma savanorių yra asmenys, siekiantys padėti kitiems be materialaus atlyginimo. Jiems svarbu, kad jie „daro ką nors vertingo“, tokia veikla pasiekdami didesnio pasitenkinimo savimi.

Savanorystė ypač svarbi jaunimui, nes sudaro tinkamas sąlygas savanoriškose veiklose įgyti daugiau patirties ir įgūdžių. Mokslinėje literatūroje pabrėžiama, kad vietinės savanorystės motyvacijos labiau siejasi su altruistinėmis motyvacijomis – pagalba kitiems, o tarptautinė savanorystė gali suteikti daugiau veiklos ir sąlygų: kita kultūra, galimybės keliauti, pažinti skirtingas veiklos sritis ir pan., atveria tolesnes ir žymiai platesnes asmeninio intelektualinio bei profesinio tobulėjimo galimybes.

Savanorystė užsienio šalyse yra patraukli galimybė jaunimui, kuriai skatina tiek vidiniai, tiek išoriniai motyvai. Vidiniai motyvai apima asmeninius veiksnius, kurie skatina jaunimą pasirinkti savanorišką veiklą užsienio šalyse dėl vidinės motyvacijos, malonumo ar pasitenkinimo. Jaunimas gali būti motyvuotas išbandyti savo ribas, išmokti naujų įgūdžių, pažinti kitą kultūrą ir plėsti savo pasaulėžiūrą. Savanoriška veikla užsienio šalyse yra galimybė asmeniniam augimui ir plėtrai.

Atliekant savanorišką veiklą, gaunama socialinė nauda, kuri daro teigiamą poveikį savanoriams. Socialinė nauda pasireiškia kaip pagalba žmonėms, kuriems šios pagalbos labiausiai reikia. Savanoriška veikla įgalina tiesiogiai padėti žmonėms, bendruomenėms ar organizacijoms, kurios susiduria su įvairiomis problemomis ar iššūkiais. Savanoriai gali teikti praktinę, emocinę pagalbą, patarimus arba dalintis savo įgūdžiais bei žiniomis.

Savanoriška veikla yra prasminga, bet joje neretai tenka susidurti su tam tikrais iššūkiais. Vienas didžiausių savanorystės iššūkių gali būti susijęs su laiko valdymu. Savanoriška veikla gali reikalauti nemažai laiko. Savanoriams gali būti sudėtinga suderinti savo savanorišką veiklą su profesiniu darbu, įsipareigojimais šeimoje ar kitais asmeniniais reikalais.

Literatūra

1. Balderas-Cejudo, A., Patterson, I. (2023). Volunteer tourism: The future of baby boomer tourists in a post pandemic world. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 55, 139–142. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1447677023000414?via%3Dihub>
2. Bampton, R., Cowton, Ch., Downs, Y. (2013). The e-interview in qualitative research. In *Advancing Research Methods with New Technologies*. Sappleton N. (ed.). 329–343. Hershey: IGI Global.
3. Bendruomeninės ir savanoriškos veiklos Lietuvoje tyrimas (2020). Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos užsakymu atliko viešoji įstaiga „Europos namai“. Vilnius. <https://socmin.lrv.lt/uploads/socmin/documents/files/NVO/NVO%20Taryba/2020-02-12/Bendruomenin%C4%97s%20ir%20savanori%C5%A1kos%20veiklos%20Lietuvoje%20tyrimas.pdf>
4. Brown, S., Morrison, A. M. (2015). Expanding Volunteer Vacation Participation an Exploratory Study on the Mini-Mission Concept. *Tourism Recreation Research*, 28 (3), 73–82. <https://doi.org/10.1080/02508281.2003.11081419>
5. Brozmanova, A., Stachon, M. (2012). Volunteering in the Context of Social Work –Historical Connection and Perspectives. *Historia i Polityka*, 12 (19), 97–110. <https://doi.org/10.12775/HiP.2014.022>
6. Daugėlienė, D., Zigmantavičius, A. (2021). 2029-5820.28.2.5 The process of male social workers' professional identity formation. *Social Work: Experience and Methods*, 2(28), 129–151. <https://ejournals.vdu.lt/index.php/SWEM/article/view/3707>
7. Flick, U. (2016). *Qualitative Sozialforschung. Eine Einführung*. (7, Neu bearbeitete Auflage). Reinbek bei Hamburg: Rowohlt.
8. Frič, P., Pospišiolova, T. (Ed). (2010). *Vzorce a hodnoty dobrovolnictvi v česke společnosti na začátku století*. Prague: HESTIA and AGNES. https://www.researchgate.net/publication/314330469_Vzorce_a_hodnoty_dobrovolnictvi_v_ceske_spolecnosti_na_zacatku_21_stoleti
9. Gudžinskienė, V., Kurapkaitienė, N. (2018). Atskiriančios ir auginančios sunkumo patirtys savanoriaujant. *Socialinis darbas*, 16(2), 208–225. <https://etalpykla.lituanistika.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2018~1549273424487/J.04~2018~1549273424487.pdf>
10. Hammersley, M. (2013). *The Myth of Research-Based Policy & Practice*. SAGE Publications Ltd. <https://methods.sagepub.com/book/the-myth-of-research-based-policy-and-practice>
11. Jonutyte, I., Rekis, D. (2009). 14-18 metų jaunųjų savanorių saviugdodos galimybės nevyriausybinėse organizacijose. *Socialinis ugdymas*, 8(19), 72–82. <https://etalpykla.lituanistika.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2009~1367167144577/>
12. Jurgilaitė, A. (2020). *Savanorių įtraukimo į socialinių paslaugų teikimą valdymas savivaldybėje*. Magistro darbas. Šiauliai: Šiaulių universitetas. <http://gs.elaba.lt/object/elaba:60170845/index.html>
13. Karakaitė, B., Kundrotaitė, G. (2020). *Savanorystės skatinimo laboratorijos modelis*. Kurk Lietuvai. Vidaus reikalų ministerija. <https://kurkl.lt/projektai/socialiniu-inovaciju-skatinimas-itraukiant-valstybes-tarnautojus>
14. Komunikatas „ES politika ir savanoriška veikla. Tarpvalstybinės savanoriškos veiklos pripažinimas ir skatinimas ES“ (2011). Europos Komisija. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A52011DC0568>
15. Kurapkaitienė, N. (2019). *Jaunų suaugusiųjų mokymosi savanorystėje patirtys*. Daktaro disertacija. Mykolo Romerio universitetas. <https://vb.mruni.eu/object/elaba:37682028/>
16. Lachance, E. L. (2020). COVID-19 and its Impact on Volunteering: Moving Towards Virtual Volunteering. *Leisure Science*, 43(1-2), 104–110. <https://doi.org/10.1080/01490400.2020.1773990>
17. Leonard, R., Onyx, J. (2009). Volunteer tourism: The interests and motivations of grey nomads. *Annals of Leisure Research*, 12(3-4). 315-332. <https://doi.org/10.1080/11745398.2009.9686827>
18. Lietuvos Respublikos savanoriškos veiklos įstatymas (2011). 2011 m. birželio 22 d. Nr. XI-1500. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.402802>
19. Masaitytė, E. (2021). *Jauno amžiaus savanorių motyvacijos ir pasitenkinimo dalyvavimu nevyriausybinės organizacijos veikloje, kuri specializuojasi sveikatos priežiūros ir socialinių paslaugų srityje, įvertinimas bei jų sąsajos su lyderystės raiška*. Magistro darbas. Lietuvos sveikatos mokslų universitetas. <https://hdl.handle.net/20.500.12512/110856>

20. Mayring, P. (2014). *Qualitative content analysis: theoretical foundation, basic procedures and software solution*. Social Science Open Access Repository. <https://www.ssoar.info/ssoar/handle/document/39517>
21. Paplauskienė, A. (2021). Savanorystė, kaip žmogiškasis išteklius, teikiant viešąsias socialines paslaugas savivaldybėje. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, 51(1), 31–47. <https://doi.org/10.15388/JMD.2021.3>
22. Perold, H., Mati, J. M., Allum, C., Lough, B. J. (2020). *COVID-19 and the Future of Volunteering for Development*. Part 1: Research Report. https://www.researchgate.net/publication/350018494_COVID-19_and_the_Future_of_Volunteering_for_Development_Part_1_Research_Report
23. Poteliūnienė, S. (2017). Vilmos Žydžiūnaitės ir Stanislav Sabaliausko vadovėlio „Kokybiniai tyrimai: principai ir metodai“ recenzija. *Sporto mokslas*, 1(87), 69–71. https://www.researchgate.net/publication/319490321_Vilmos_Zydziunaites_ir_Stanislav_Sabaliausko_vadovelio_Kokybiniai_tyrimai_principai_ir_metodai_recenzija
24. Pruskus, V., Kocai, E. (2014). *Sociologinių tyrimų organizavimas ir atlikimo metodika*. Vilnius: Lietuvos edukologijos universiteto leidykla.
25. Sablina, S., Trusevich, A. (2019). Community volunteering: Motives and conditions for social engagement. In: *3rd International e-conference on studies in humanities and social sciences*, 45–56. <https://centerprode.com/conferences/3leCSHSS/coas.e-conf.03.05045s.pdf>
26. Savicka, A. (2021). Savanorystė Lietuvoje: komparatyvinis, dinaminis ir vertybinis aspektai. *Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika*, 22, 116–135. <https://doi.org/10.15388/STEPP.2021.33>
27. Staliūnas, J., Stasiukynas, A., Šukvietienė, A. (2021). Savanorystė Lietuvoje – socialinio kapitalo perspektyva. *Socialiniai tyrimai*, 44(2), 49–60. <https://doi.org/10.15388/Soctyr.44.2.3>
28. *The 2018 World's Most Generous Countries Report* (2018). GALLUP. <https://www.gallup.com/analytics/245165/worlds-most-generous-countries-2018.aspx>
29. *The experience of volunteers during the early stages of the COVID-19 pandemic* (2020). Australian National University: Centre for Social Research and Methods. https://csr.m.cass.anu.edu.au/sites/default/files/docs/2020/5/The_experience_of_volunteers_during_the_early_stages_of_the_COVID-19_pandemic_1.pdf
30. Toleikienė, R., Rybnikova, I., Juknevičienė, V. (2020). Whether and how does the Crisis-Induced Situation Change e-Leadership in the Public Sector? Evidence from Lithuanian Public Administration. *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, Special Issue, 149–166. <https://rtsa.ro/tras/index.php/tras/article/view/650>
31. Toner, S., Hickling, L., M., Pinto da Costa, M., Cassidy, M., Priebe, S. (2018). Characteristics, motivations and experiences of volunteer befrienders for people with mental illness: a systematic review and narrative synthesis. *BMC Psychiatry*, 18, 378. <https://link.springer.com/article/10.1186/s12888-018-1960-z>
32. Vaicekavičienė, J. (2022). *Savanorių pritraukimas į ne pelno siekiančias organizacijas*. Daktaro disertacija. Klaipėdos universitetas. <https://vb.ku.lt/object/elaba:131145904/131145904.pdf>
33. Wearing, S. L., Grabowski-Faulkner, S. (2011). *International volunteer tourism: One mechanism for development*. https://www.researchgate.net/publication/282614539_International_volunteer_tourism_One_mechanism_for_development
34. Wilson, J. (2012). Volunteerism Research: A Review Essay. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 41(2), 176–212. <https://doi.org/10.1177/0899764011434558>
35. Zboja, J. J., Jackson, R. W., Grimes-Rose, M. (2020). An expectancy theory perspective of volunteerism: the roles of powerlessness, attitude toward charitable organizations, and attitude toward helping others. *International Review on Public and Nonprofit Marketing*, 17, 493–507. <https://link.springer.com/article/10.1007/s12208-020-00260-5>